

Open Monumentendagen 2022 Etten-Leur

Tijdens de open monumentendagen met als thema 'Duurzaamheid' zijn in onze gemeente elf monumentale panden geopend van 11.00 tot 17.00 uur. Deze monumentale panden zijn opgenomen in een fietsroute waarvan de flyer tijdens de Open Monumentendagen kan worden opgehaald bij de twee startpunten, namelijk De City Shop Markt 2, naast het Raadhuis en Het Trouwkerkje aan het Van Bergenplein 1.

En bij het wisselpunt van de fietsroute: het Nederlands Drukkerijmuseum aan de Leeuwerik 8. De fietsroute is ongeveer 22 km lang. Bij diverse monumenten zijn borden met informatie over de cultuurhistorie van het pand geplaatst. Verder kan men alle informatie vinden op de website van de gemeente Etten-Leur en op de website van de Heemkundekring Jan uten houte.

www.etten-leur.nl en www.janutenhoute.nl onder activiteiten.

En op de website www.openmonumentendag.nl onder Etten-Leur.

Tijdens deze open monumentendagen zijn er orgelconcerten in de VanGoghKerk en het Trouwkerkje. Er wordt dan gespeeld op de cultuurhistorische Jacobus Zeemansorgels. Deze orgels zijn meer dan driehonderdjaar oud!

Deelnemers aan de OMD-fietstocht kunnen een bakske doen bij het HavenHuis met een gratis petite fourtje

Alle musea die in de route zijn opgenomen zijn GRATIS te bezoeken tijdens Open Monumentendag
De monumentale panden die gratis zijn opengesteld tijdens deze open monumentendagen:

- De City Shop, Markt 4 (startpunt)
- Vergadercentrum / Het Oude Raadhuis, Markt 1
- De Kapel in het Oderkerkpark, Stationsstraat 28a
- Paulushofje huisje 51 GGzBreburch
- Museum 'De Kunst van het leven', Paulushofje Markt 53 en 59
- Trouwkerkje, Van Bergenplein 1 (startpunt)
- Restaurant HavenHuis / De Ster, Geerkade 19
- Molen De Lelie / zondag gesloten, Geerkade 45 (*alleen zaterdag 10 sept.*)
- Zwartenbergse molen, Zevenbergseweg 23 (*alleen zondag 11 sept.*)
- Drukkerijmuseum, Leeuwerik 8
- Van Gogh Kerk, Markt 4

De CityShop, Markt 4

De Etten-Leur City Shop is het Toeristisch Informatiepunt (voorheen VVV) van Etten-Leur.

Een bezoek aan Etten-Leur begint met een bezoek aan het Toeristisch Informatiepunt.

Dit is – samen met het Vincent van Gogh Informatiepunt & Van Gogh museumshop – gevestigd in de Etten-Leur City Shop in hartje centrum, op Markt 4. Een prachtig pandje dat ook nog eens een officieel Van Gogh monument is. Het pand was in vroeger tijden de woning van de koster van de Nederlands Hervormde Kerk.

Vergadercentrum / Het Oude Raadhuis op de Markt

Het Raadhuis is gebouwd in 1776. Maar daarvoor waren er al 2 eerdere raadhuisen ofwel vanaf 1567. Al na 20 jaren werd het raadhuis in de 80-jarige oorlog plat gebrand en werd er in een herberg vergaderd 100 jaren later werd een huis van een particulier gekocht, er werden wat kamers aangebouwd en dit deed weer 100 jaren dienst als raadhuis.

Daarna, in 1775 was het huis zo versleten dat men geld genoeg had om een nieuw raadhuis te bouwen. Het kostte ruim 11.000 gulden, dat is omgerekend ca 4.500 euro wat toen veel geld was. Later kwam er een klok in het torentje, ook het wapen van de gemeente en het jaartal 1776 in Romeinse cijfers.

Vanaf 2004 is er een nieuw gemeentehuis en wordt het Oude Raadhuis gebruikt als vergaderlocatie

De Kapel, Oderkerkpark

In 1889 werd in Etten-Leur een nieuw gasthuis gebouwd, genoemd naar de heilige Elisabeth van Thüringen die zich ingezet had voor armen en zieken. Volgens pastoor van Wees van de Lambertusparochie was er behoefte aan een gasthuis voor armen, zieken, hulpbehoevenden en oude van dagen. Vanzelfsprekend werd in het gasthuis ook een kapel ingericht.

Het St. Elisabethgasthuis werd gebouwd in het huidige Oderkerkpark. Het eerste gebouw stond parallel aan de Stationsstraat en de hoofdingang was aan de Oude Bredaseweg.

In 1934 vond een uitbreiding van het gasthuis plaats. Door toename van het aantal behandelingen in het ziekenhuis was dit noodzakelijk. Echter de benodigde financiën ontbraken en volgens de berekeningen van de penningmeester was de exploitatie van het ziekenhuis niet rendabel te krijgen. Daarom werd besloten tot het bouwen van een serre en werd een ziekenkamer opgeofferd voor het ziekenhuis. Wel werd een nieuwe driebeukige kapel gebouwd. Het ontwerp was van de Gebr. Oomen, architecten uit Oosterhout. De bouwstijl was neogotisch, in navolging van Kuijpers: sober uitgevoerd in baksteen, ramen en deuren met spitse bogen. Net als de vorige verbouwing werd het werk gegund aan de laagste inschrijver, de firma Gobbens uit Etten-Leur. De kapel werd aan de noordzijde van de oostvleugel gebouwd aan de kant van de Stationsstraat.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog haalde de bezetter, net als bij de andere kerken in Etten-Leur, de klok uit de toren en voerde die af naar Duitsland ten behoeve van de oorlogsindustrie. Kort na de oorlog werd een nieuwe klok terug geplaatst.

In 1971 werd het oude gasthuis gesloopt en verhuisde de instelling naar de Bernardlaan. Alleen de kapel bleef overeind en kwam in eigendom bij de gemeente.

Het gebouw komt in gebruik bij de Nieuwe Nobelaer en er vinden tot op de dag van vandaag kunstzinnige activiteiten plaats. Dit jaar kreeg de kapel de status van Gemeentelijk monument.

Dit jaar is de kapel verkocht aan de familie Van Dijk-Grootens. Ondanks dat zij druk zijn met de renovatie is er toch gelegenheid om tijdens de OMD-dagen de kapel te bezichtigen. Men verwacht dat verderop in het jaar de lunchroom / Bistro DE KAPEL kan worden geopend.

Het Sint Paulus hofje / Huisje 51

Volgens de gevelsteen boven de toegangspoort is het Paulus hofje in 1681 gesticht door Justus de Nobelaer. Boven de gevelsteen het wapen van de Nobelaer.

Het hofje diende "Tot gebruyck van 13 arme vrouwen"

De 13 huisjes omsluiten een vierkanten binnenhof met in het midden een hardstenen pomp.

Het hofje is tussen 1960 en 1963 grondig gerestaureerd en herbergt het Museum 'De Kunst van het Leven'. De overige huisjes worden nog steeds bewoond.

Huisje 51 dat in gebruik is door GGzBreburch is tijdens de Open monumentendagen te bezoeken.

Hierdoor krijgt men een goed idee van de grote van de huisjes en de ruimte die steeds voor een vrouw beschikbaar is.

De tekst van de Gevelsteen:

Ter eeren Godts en van Godts uytvekoren vat Sint Paulus, tot gebruyk van dertien arme vrouwen Hr. Joost de Nobelaer dit Godtshuis heeft doen bouwen Gelijck Vrouw Beatrix van Heussen eertijds had Sijn Soon Heer Jan Loyis belast bij Codicilie Die sijnde door de doot van dat te doen belet, Voldeed Sijn vader dus aan beyder goede wille en gaf de grondt van 't sijn daarop het is geset. MDCLXXXI.

Museum 'De Kunst van het Leven', ingang nr 59.

Gelegen in het Sint Paulushofje aan de Markt, dat oorspronkelijk bedoeld was voor de huisvesting van arme vrouwen maar dat tot op de dag van vandaag nog steeds wordt bewoond, bevindt zich Museum Kunst van het Leven. Door het verhaal van Van Gogh als kapstok te nemen, werden geschiedenis, psychiatrie en kunst aan elkaar gekoppeld worden. Je komt het museum binnen bij het winkeltje, De Grutterij. Via het oude cafeetje kom je terecht in een ruimte die stilstaat bij de geschiedenis van de psychiatrie in Etten-Leur. Ook is er een ruimte met aandacht voor de eerste gemotoriseerde vlucht met een vliegtuig boven Nederlands grondgebied. Dat geschiedwaardige moment vond plaats in juni 1909. Absoluut pareltje op de begane grond is de Van Gogh Boerenkamer uit de tijd dat de familie Van Gogh in Etten woonde (1875-1882). Op de eerste verdieping zijn in een moderne en interactieve presentatie vooral oude ambachten terug te vinden.

Huisje 53: Aldaar kan ook een korte documentaire over de historie van het Paulushofje worden bekeken, alwaar een doorlopende uitgebreide powerpointvertoning wordt gegeven over 'de geschiedenis en oprichting van het Paulus'Hofje' en een 'bouwhistorische omschrijving en inrichting van 'n huisje (zaalhuisje) in vroeger tijd'. Dit liefdadigheidshofje is een erfenis voor Etten, door een testamentaire beschikking van Beatrix van Heussen.

Deze presentatie is steeds gratis toegankelijk. Het Streekmuseum is ook gratis te bezoeken.

De bewoonde huisjes van het Paulushofje zijn 'privé' en dus niet te bezichtigen. Huisje 51 wel!

Nederlands Hervormde Kerk / Trouwkerkje.

In het voormalig dorp Leur als katholieke kapel ter ere van de Heilige maagd Maria en het Heilig Kruis gesticht in 1284.

De kapel was afhankelijk van de Kerk in Etten. In 1584 werd de Kapel verwoest door het oorlogsgeweld van de 80-jarige oorlog, notabene door de katholieke Spanjaarden. In 1614 herbouwd maar nu ten behoeve van de Hervormden. In zuidelijke richting vergroot in 1697, Hersteld en van een dakruiter voorzien in 1714, opnieuw hersteld in 1927 en na de 2^e wereldoorlog [1940-1945]. De eiken preekstoel met lijstpanelen, het doophek en de koperen lezenaar zijn allen uit 1650.

De eiken orgelkast bevat een orgel gemaakt door de beroemde orgelbouwer Jacobus Zeemans beiden uit 1717. De luiken zijn helaas verdwenen.

De drie met schepen en landschappen beschilderde tekstborden bevatten als tekst respectievelijk: de 10 Geboden [1616] de Geloofsbelijdenis [1643] en het Onze Vader [1648]

Er zijn nog twee zerken met wapens aanwezig. Een voor burgemeester Willem Servaas uit 1663 en zijn vrouw Maria Cornelia Corncooper en een voor de president der schepensbanken Adriaan Corncooper uit 1717 en zijn vrouw en schoondochter.

Sinds het midden van 1960 was de kerk buiten gebruik van wegen de slechte staat van het gebouw.

Sinds 1971 na een grondige restauratie in gebruik als Trouwkerkje concert en expositieruimte.

Het torentje bevat een carillon.

Zeepfabriek De Ster / Restaurant HavenHuis

Deze Zeepfabriek is in 1913 gebouwd door M. Geesink in opdracht van Sybrand Heerma van Voss. Zeep werd toen gekookt [zieden] uit vetten.

Na 1920 werd door de zware concurrentie de zeepproductie beëindigd en werd het een fabriek voor weegapparatuur. In 1997 sloot De Ster definitief haar deuren, de bijbehorende schoorsteen werd in 1992 wegens bouwvalligheid afgebroken. In 2004 werd de fabriek overgenomen door Boei die het in 2005 prachtig restaureerde.

Sinds 2014 is restaurant Het Havenhuis in dit industrieel erfgoed gevestigd.

Molen De Lelie. (alleen op zaterdag geopend)

De molen "van De Leur" werd in 1801 gebouwd door molenmaker Carolus Oomen uit Princenhage. De molen werd ingericht als schorsmolen. De gemalen schors werd gebruikt in de leerlooierijen die gevestigd waren wat nu de schoenmakershoek is. Enkele jaren later werd de molen ook ingericht als korenmolen. Deze vernieuwde molen brandde echter al af in 1833. Er bleef slechts een uitgebrande ruïne over. Herbouw volgde in 1834 door de Leurse molenmaker Wouter van Rijmenam. Zoals bij zovele andere molens het geval was, werd de molen aan het begin van de jaren twintig van de 20e eeuw onttakeld. De aandrijving door wind werd buiten bedrijf gesteld. In de overgebleven romp werd sindsdien een motormaalerij uitgeoefend. Op 20 januari 1937 werd de molen getroffen door brand. De brand ontstond toen de molenaar de ruwoliemotor in bedrijf wilde stellen. De combinatie van een brandende lamp en uitstromende benzine veroorzaakte een brand waardoor de gehele molen uitbrandde. De stenen romp werd vervolgens in 1956 afgeknot, zodat slechts de onderste meters resteerden. In 1986 bracht de toenmalige burgemeester van Etten-Leur, de heer Houben een eventuele herbouw van de molen ter sprake naar aanleiding van een manifestatie.

De stichting Adriaan van Bergen, vernoemd naar de bekende schipper van het turfschip, die Breda in 1590 innam, benoemde vervolgens een commissie, genaamd "Herbouw molen De Lelie", dit was de nieuwe naam van de te herbouwen molen. Hierna startte een fondsenwerving, waarbij eigenaar Augustijn het startkapitaal leverde. In 1993 werd begonnen met de eerste fase van de herbouw, waarbij de maalderij, die onderin de molen aanwezig was, werd verwijderd. Het herstel van de onderbouw kwam in 1994 gereed. De volgende fase betrof de bouw van de romp, die in 1995 gereed kwam, waarna een noodkap werd geplaatst. De molen technische zaken werden verzorgd door de molenmakers Gebroeders Straver uit Almkerk. De eerste onderdelen van het gaande werk waren in 1996 klaar. De gehele herbouw kwam in 1998 gereed. Burgemeester Houben, inmiddels Commissaris van de Koningin van Noord-Brabant verrichtte nog in hetzelfde jaar de officiële opening. De totale herbouw kostte ongeveer 1,5 miljoen gulden. De molen is inmiddels in gebruik als korenmolen en in het weekend in bedrijf en te bezichtigen.

De molen is buiten de Open Monumentendagen te bezoeken op woensdag en zaterdag middag van 12:00 tot 16:00 uur. Indien er voldoende wind is wordt er gemalen. www.korenmolendelelie.nl

Wind-Watermolen Zwartenberg (alleen op zondag geopend)

Exact dit jaar is de wind-watermolen in het noordelijk buitengebied van Etten-Leur reeds 300 jaar een icoon in het landschap. In de volksmond vaak Zwarte molen genoemd. Een Wind-Watermolen heeft als functie om door windkracht een schoepenrad aan te drijven en op die manier overtollig water uit laag gelegen gebieden, in dit geval de Zwartenbergse polder, te malen. Op volle capaciteit kan deze molen 60 m³ water per minuut verplaatsen. Tegenwoordig is deze molen nog de enige in West-Brabant. Naast het iconisch beeld in het landschap is het ook een iconisch voorbeeld als het om duurzaamheid gaat. Er komen immers geen hulpgrondstoffen aan te pas om het radarwerk aan te drijven. De molen maalde voor het eerst water in September 1722. Het is deze 300-ste verjaardag die oud polderbewoner Ton van den Wijngaart heeft geïnspireerd om er een boek over te schrijven. Het boek zal op 8 September officieel aangeboden worden aan de burgemeester uiteraard in de molen zelf. Daarna is het 136 pagina's tellende boek voor iedereen voor slechts € ??? verkrijgbaar.

Het Nederlands Drukkerij Museum

Het Drukkerijmuseum heeft als doelstelling het culturele erfgoed van het (oude) grafische boekdrukkersvak te bewaken en te bewaren.

Ons museum is gevestigd in een monumentale langgevelboerderij en herbergt drukpersen, zetbokken en andere grafische machines, voornamelijk uit het begin van het boekdruk- tijdperk. Er is o.a. een zetterij, drukkerij en binderij te zien uit het begin van de 20^e eeuw, evenals een grote drukkerszaal met unieke en werkende boekdrukkers van het eerste uur! Het museum wordt draaiende gehouden door een 25-tal enthousiaste vrijwilligers, onder supervisie van een stichtingsbestuur.

Op de bovenverdieping is momenteel een overzichtstentoonstelling te zien met werken van Jan van den Brink, een bevlogen kunstenaar.

Van Gogh Kerk.

Al in 1261 werd het bestaan van een kapel beschreven. Zij was gewijd aan Maria en Heilige Lambertus, veel later werd tweede patroonheilige Catharina. In 1316 werd deze kapel tot parochiekerk verheven en vervangen door een driebeukige kerk. De oude toren werd daarbij gehandhaafd.

Tussen 1440 en 1500 werd een veel grotere driebeukige hallenkerk gebouwd met nog steeds die oude toren. In 1584 gedurende de 80-jarige oorlog werd de kerk verwoest.

Van 1593 – 1606 werd het middenschip, koor en twee zijkoren hersteld. De overige zijkoren zijn toen door muren afgesloten en niet meer herbouwd. In 1648 werd de kerk door de Hervormde overgenomen. De oude romaanse toren stortte in 1732 in, dit veroorzaakte tevens dat er een deel van het middenschip ernstig beschadigd werd.

In 1771 werd naar ontwerp van Philip W. Schonck een nieuwe toren gebouwd.

De restanten van de zijkoren werden in 1821 gesloopt en ontstond het huidige uiterlijk.

De vader van Vincent van Gogh was van 1875 – 1882 predikant van deze kerk.

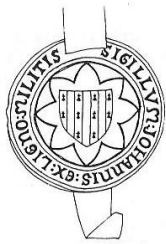
De Van Gogh Kerk (een van de vijf officiële Van Gogh Monumenten in Etten-Leur) vertelt in een vaste tentoonstelling op kleurrijke wijze het verhaal en het belang van Vincents periode in het Brabantse Etten. De familie Van Gogh woonde hier zeven jaar. Hier kreeg Vincent in 1881 op 28-jarige leeftijd zijn allereerste atelier. Hier registreerde hij zich voor het eerst als kunstenaar.

Concerten door de orgelkring:

- Zaterdag 10 september: 14.00 - 16.00 uur **Trouwkerkje** (inloopconcerten door Michel Gottmer en Paul Duijvelaar)
- Zondag 11 september: 14.00 - 16.00 uur **van Goghkerk** (inloopconcerten door Michel Gottmer, Paul Duijvelaar en Jan-Sjoerd van der Vaart)

Beiaardspel Van Gogh Kerk - toren (Raadhuisplein)

- * Zaterdag 10 september : Beiaardspel (door Jan-Sjoerd van der Vaart)
11.00 – 11.30 uur / 13.30 – 14.00 uur / 15.30 – 16.00 uur
- * Zondag 11 september: beiaardspel (door Jan-Sjoerd van der Vaart)
13.30 – 14.00 uur en 15.00 – 15.30 uur

Heemkundekring Jan uten Houte

Ga voor nog meer informatie naar de website van de Heemkundekring Jan uten Houte:

www.janutenhoute.nl onder activiteiten/OMD2022